

Tisková zpráva, 21. květen 2024

Jak podpořit člověka s demencí k naplnění jeho vztahových a sexuálních potřeb? Na to odpovídá nová příručka pro pracovníky a pracovníce sociálních a zdravotních služeb

Freya-Institut sexuality a vztahů ve spolupráci s Českou alzheimerovskou společností (ČALS) vydává překlad evropské příručky zaměřené na pohlaví, gender a sexualitu v kontextu lidí s demencí, kterou vydala Alzheimer Europe v roce 2022. Jako jediný dokument v ČR se zaměřuje na tuto tematiku, a boří tak další tabuizovaná témata ve společnosti.

Běžným stereotypem je, že starší lidé nemají o sex zájem a nejsou žádoucí, i když výzkumy ukazují, že mnoho lidí zůstává sexuálně aktivní až do vysokého věku. „V praxi se setkáváme s tím, že pomáhající personál si často neví rady, jak postupovat při naplňování sexuálních a vztahových potřeb lidí s demencí. Demence může změnit vnímání vlastních vztahů. Objevují se otázky spojené s tím, zda takový člověk může dát vědomý souhlas k sexu. To, že člověk žije s demencí, automaticky neznamená, že projevu souhlasu není schopen. Často se o sexualitě mluví jako o něčem problematickém a nepatřičném. Některé typy demence vedou k tomu, že lidé mají menší zábrany a vyjadřují svou sexualitu otevřeným způsobem. To se dotýká jejich osobních vztahů a personál často neví, jak má v těchto situacích reagovat a z jeho strany nastává spíše kontrola než podpora,“ upřesňuje Lucie Šídová, ředitelka organizace Freya, která usiluje o systémové zavádění práce se sexualitou a vztahy v sociálních, zdravotních a školských zařízeních.

Počty lidí s demencí v ČR a vliv demence na sexualitu

Česká alzheimerovská společnost odhaduje, že s nějakou formou demence žije v Česku více než 165 000 lidí (údaje z konce roku 2022). Většina z nich je seniorského věku, přibližně 10 000 lidí s demencí je ale mladší 65 let. Demenci nejčastěji způsobuje Alzheimerova nemoc, může mít ale i jiné příčiny; kromě jiného rozeznáváme vaskulární demenci, frontotemporální demenci anebo demenci s Lewyho tělísky. Vzhledem k tomu, že počet lidí s demencí narůstá s věkem, lze očekávat, že se jejich počet v příštích třech desetiletích zdvojnásobí.

„Jsme rádi, že jsme mohli navázat na práci Alzheimer Europe a díky skvělé spolupráci s Freya představit mimořádně užitečnou příručku o sexualitě lidí s demencí, která toto téma unikátně přibližuje. Je skvělé, že příručka ukazuje, jaká jsou dilemata spojená se sexualitou lidí s demencí (jak vážně brát souhlas člověka s demencí, jak řešit riziko otěhotnění, či pohlavně přenosných chorob) a upozorňuje na to, že v některých případech je sexualita demencí přímo ovlivněna (typicky lidé s frontotemporální demencí ztrácejí zábrany, což může ovlivnit i jejich sexuální chování). Jistou naději dává v tom, že v jiných případech může demence sexualitu uvolňovat (queer lidé, kteří byli celý svůj život nuceni dodržovat společenské konvence, a až demence je od nich osvobodila),“ hodnotí Martina Mátlová, ředitelka ČALS a členka výboru Alzheimer Europe.

Aktuální témata odborné debaty a praxe v zahraničí v oblasti sexuality lidí s demencí v pobytových zařízeních pro seniory*seniorky

Odpovědi na tuto otázku hledaly pracovnice organizace Freya formou rešerší nejnovějších zahraničních studií a materiálů. Jedním z dokumentů, který přináší řadu doporučení pro praxi v kontextu péče o lidi s demencí, je publikace asociace **Alzheimer Europe** z roku 2022 „Sex, Gender and Sexuality in the Context of Dementia: A guide to raise awareness amongst health and social care workers“ [Pohlaví, gender a sexualita v kontextu demence: Příručka pro zvyšování povědomí pracovníků a pracovníc ve zdravotnictví a sociálních službách].

Otevíráme téma sexuality lidí s demencí, včetně LGBTQ+ lidí

Základními hodnotami, ze kterých **Freya** vychází, je respekt k lidské důstojnosti a diverzitě. Na nich staví také své **kurzy a výcviky pro pomáhající profese o sexualitě lidí v seniorském věku**. „Protože si uvědomujeme deficit informací o genderové, vztahové a sexuální diverzitě v oblasti péče o lidi ve vyšším věku, a zejména o lidi s demencí, rozhodli jsme se ve spolupráci s Českou alzheimerovskou společností (ČALS) a s podporou Nadačního fondu Českého rozhlasu Ježíškova vnoučata pořídit český překlad praktické příručky Alzheimer Europe. Považujeme za důležité, aby byl dostupný v češtině pro všechny a téma sexuality lidí s demencí, včetně LGBTQ+ lidí, se dostávalo více do povědomí odborné i laické veřejnosti,“ vysvětluje Jolana Novotná, lektorka kurzů Freya.

Přístup zaměřený na vztah a využití příručky v praxi

Příručka obsahuje řadu **doporučení pro praxi** pracovníků a pracovníc sociálních a zdravotních služeb. Ta se týkají např. významu včasné diagnostiky demence, souhlasu se sexem a vztahy u lidí s demencí, péče a podpory zaměřené na vztah, prevence diskriminace lidí LGBTQ+ aj. V závěru objasňuje klíčové pojmy a přináší glosář pojmů k tématům pohlaví, sexuality a genderové identity. **Freya** bude tyto informace sama integrovat do svých aktivit a **nového projektu** zaměřeného na systémové zavádění práce se sexualitou a vztahy v domovech pro seniory a dalších typech zařízení (Sítě vzájemného učení k tématu sexuality napříč službami), včetně kulatých stolů, které proběhnou jednotlivých krajích ČR.

O příručce Pohlaví, gender a sexualita v kontextu demence

Jejím cílem je zvýšit informovanost a předložit pracovníkům ve zdravotnictví a sociálních službách doporučení, **jak poskytovat citlivou, vhodnou a kvalitní péči a podporu lidem s demencí a jejich pečovatelům či podporovatelům různého pohlaví, genderových identit a sexuálních orientací** a pomoci zajistit, aby všichni byli chráněni před násilím, diskriminací a obtěžováním. Tato praktická příručka vychází ze zprávy o etice Sex, gender and sexuality in the context of dementia: a discussion paper [Pohlaví, gender a sexualita v kontextu demence: diskusní dokument, z roku 2021], na které se podíleli mimo jiné i lidé s demencí a různých genderových identit a sexuálních orientací. Alzheimer Europe ji vydala, aby podpořila **právo každého člověka s demencí, bez ohledu na jeho pohlaví, genderovou identitu a sexuální orientaci, na respektující zacházení a na přístup k včasné diagnóze, léčbě a kvalitní péči**.

Příloha:

Gove, Dianne et al., 2022. **Pohlaví, gender a sexualita v kontextu demence**. Příručka pro zvyšování povědomí pracovníků a pracovníc ve zdravotnictví a sociálních službách. Přeložila Jolana Novotná. Luxemburg: Alzheimer Europe a.s.b.l. Praha: Česká alzheimerovská společnost, o.p.s a Freya, z.s. – Institut sexuality a vztahů, květen 2024. ISBN 978-2-919811-17-5.

Příručka je k dispozici online na webech:

Freya - www.freya.live, a to v aktualitě [ZDE](#). Příručka přímo ke stažení [ZDE](#).

Česká alzheimerovská společnost – www.alzheimer.cz, a to <https://www.alzheimer.cz/publikace/doporuceni-cals/>

Kontakt pro média:

Freya, z.s.

Mgr. Jana Poláková
PR manažerka Freya
e-mail: polakova@freya.live
tel.: 776 105 171

Česká alzheimerovská společnost, o.p.s. – ČALS

Mgr. Martina Mátllová
ředitelka ČALS
e-mail: martina.matlova@alzheimer.cz
tel.: 777 115 158

Kdo je Freya, z. s.?

Zabýváme se vzděláváním, poradenstvím a dalšími aktivitami v oblasti sexuality a vztahů lidí se zdravotním postižením, seniorů a seniorek, lidí závislých na péči jiných osob či zranitelných skupin. Věříme, že lidé s handicapem, senioři a seniorky a další zranitelné skupiny mají stejná práva a potřeby v oblasti sexuality a vztahů jako kdokoliv jiný.

V oblasti práce se sexualitou a vztahy nabízíme: vzdělávání pro pomáhající profese a rodiče, metodickou podporu při zavádění práce se sexualitou a vztahy v sociálních, zdravotních a školských zařízeních, supervizi, odborné sociální poradenství, edukační pomůcky pro práci se sexualitou aj. Rozvíjíme sexuální asistenci v ČR.

Více na www.freya.live. FB: @Freya.vzdelavani; IG: @Freya_vzdelavani

Co dělá Česká alzheimerovská společnost, o.p.s. (ČALS)?

Česká alzheimerovská společnost, o.p.s., (ČALS) je obecně prospěšná společnost, která vznikla jako občanské sdružení v roce 1997 (transformace na o.p.s. byla dokončena zápisem v rejstříku 6. 10. 2014). Cílem ČALS je pomoc lidem s demencí a těm, kteří o ně

pečují. ČALS poskytuje sociální služby (poradenství a respitní péči v domácnostech), vydává informační materiály (informační letáky, obsáhlejší brožury a publikace), organizuje kurzy pro profesionální i rodinné pečující, pořádá konferenci Pražské gerontologické dny, koordinuje projekt Dny paměti zaměřený na včasnou diagnostiku Alzheimerovy choroby, zabývá se certifikací kvality zařízení, která poskytují služby pro lidi se syndromem demence a spravuje webové stránky www.alzheimer.cz. ČALS je respektovaným členem dvou mezinárodních organizací Alzheimer Europe a Alzheimer's Disease International.

Více na www.alzheimer.cz FB: @ ceska.alzheimerovska.spolecnost YouTube: @ceskaalzheimerovskaspolecn9413

Překlad vznikl v roce 2024 za pomoci podpory Nadačního fondu Českého rozhlasu ze sbírky Ježíškova vnoúčata.

